

УДК 35.072.2:061.2](477)
DOI: 10.26693/pard2018.02.389

ДОЦІЛЬНІСТЬ І НЕОБХІДНІСТЬ СПІВПРАЦІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Лізаковська С.В., канд. наук з держ. упр., доцент, викладач Військово-морської академії імені Героїв Вестерплатте в Гдині, Республіка Польща

Громадські організації в Україні виступають активними суб'єктами в реалізації соціальних завдань і беруть на себе роль партнера в процесі взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування. Важливим є те, що третій сектор замається соціальним лобіюванням, тобто відстоює інтереси вразливих соціальних груп, індивідів, які знаходяться в складній життєвій ситуації. Громадські організації оперативно реагують на проблеми громадян, і завдяки залученню фінансів з різних джерел (збір благодійних коштів, міжнародна фінансова підтримка) вирішують їх. В статті аналізується сучасний стан громадських організацій в Україні та доцільність їх співпраці з органами публічної влади. Виявлено, що з 2014 року спостерігається збільшення кількості громадських організацій, з'явилися нові можливості співпраці органів державної влади та місцевого самоврядування з громадським сектором; спостерігається активізація громадян з ціллю вирішення нагальних проблем на локальному та державному рівнях. Окреслено проблеми, які можуть виникнути в процесі залучення недержавних організацій до задоволення потреб населення. У статті акцентовано увагу на необхідності зміцнення ролі громадських організацій в суспільному житті із імплементацією зарубіжного досвіду, що полягає в легітимності та легальності діяльності громадських організацій. Дане дослідження дає можливість запропонувати шляхи щодо ефективної співпраці громадських організацій з органами публічної влади з

метою розбудови громадянського суспільства, вирішення соціальних проблем в країні, забезпечення стабільності на локальному, регіональному і державному рівнях. Доцільним є залучення ширших мас населення до активної участі в діяльності громадських організацій, а також заохочення органів влади до ефективної співпраці на засадах прозорості, відповідальності і добровільності з новим партнером – третім сектором.

Ключові слова: діяльність громадських організацій, громадська активність, органи публічної влади, громадянське суспільство.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В період трансформаційних змін в різних сферах життєдіяльності в Україні – політичній, соціальній, економічній, активними суб'єктами в системі суспільних відносин виступають громадські організації, які є основою й рушійною силою розвитку громадянського суспільства. Як показують соціологічні дослідження, рівень довіри громадян до них постійно зростає, в порівнянні з політичними партіями (що представляють, згідно з правовими нормами, інтереси громадян). На рисунку нижче показано динаміку даного процесу.

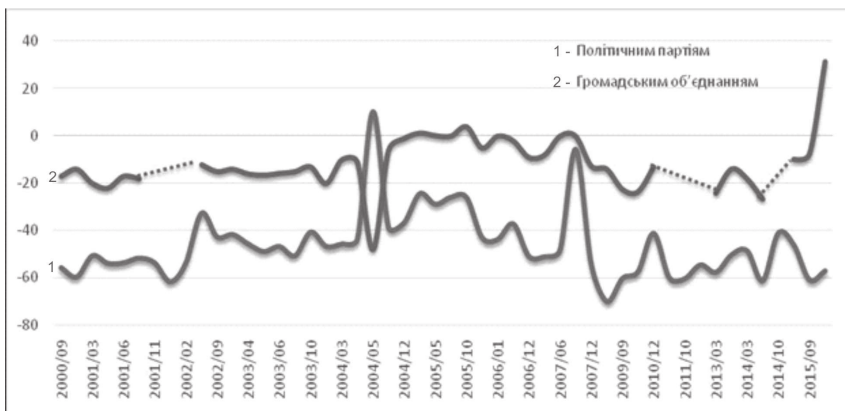

Рис. 1. Динаміка рівня суспільної довіри до громадських організацій та політичних партій в Україні [8, с. 12].

Громадська організація має як спільні з політичною партією риси (добровільність об'єднання громадян, наявність організаційної структури та діяльність на засадах самоврядування), так і суттєві відмінності - громадська організація зазвичай не є ідеологічною спільнотою і не ставить собі за мету оволодіння державною владою. Завдання такого об'єднання полягає у задоволенні інтересів і потреб різних соціальних груп населення в державі.

В Законі України «Про об'єднання громадян» від 22.03.2012 р. окреслюється сутність громадської організації і показано різницю між об'єднанням і організацією. Громадське об'єднання є ширшим поняттям, оскільки громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. В статті 1 цього Закону вказано, що громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. Далі зазначено, що громадська організація - це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи, а громадська спілка - це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи [4].

Варто підкреслити, що громадська організація виступає самокерованим об'єднанням людей, які прагнуть досягти суспільної користі шляхом спільних дій. Діяльність таких організацій сприяє єдності і згуртованості суспільства, а це, в свою чергу, знижує соціальну напругу в країні, заспокоює різноманітні потреби населення. Крім того, громадська організація виступає партнером органів публічної влади і суб'єктом в системі державно-владних відносин, який бере на себе частину завдань в соціальній сфері.

Аналіз досліджень та публікацій. Грунтовні дослідження щодо розвитку взаємодії органів публічної влади та громадських організацій в цьому процесі містяться в працях таких дослідників як В. Бех, О. Білий, К. Дубич, О. Корнієвський, Г. Нестеренко, В. Скуратівський, Л. Сідельнік, В. Яблонський та інші вітчизняні фахівці та науковці.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У процесі дослідження були поставлені наступні завдання:

- виявити причини збільшення кількості громадських організацій в Україні;
- проаналізувати доцільність співпраці громадських громадських організацій з органами публічної влади;
- розкрити необхідність зміцнення ролі громадських організацій в суспільному житті із імплементацією зарубіжного досвіду;
- виокремити проблеми, які виникають в процесі співпраці органів публічної влади з громадськими організаціями та запропонувати можливі шляхи щодо їх вирішення з метою розбудови громадянського суспільства, вирішення соціальних проблем в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У країнах з розвинутим громадянським суспільством відбуваються суттєві зміни у розвитку економіки, і це, в свою чергу, позитивно впливає на рівень соціальної стратифікації. Цей ефект значною мірою проявляється в тому, що інститути громадянського суспільства беруть участь у господарській діяльності, а також допомагають різним соціальним групам та вирішують їхні проблеми. У таких країнах, зокрема, це держави-члени Європейського Союзу, влада визнала, що громадські організації здатні ефективно реалізовувати соціальні послуги, вони швидше реагують на потреби населення.

В Україні зареєстровано і функціонує велика кількість громадських організацій. Так, в 2017 році, згідно з даними Державної служби статистики України, загальна кількість членів громадських організацій нараховувала 19,9 млн осіб, а про результати своєї діяльності прозвітувало 25988 керівних органів громадських організацій [8], у 2016 р. - 23237 керівних органів громадських організацій, у 2015 р. – 22185, у 2014р. – 21417 [7].

За даними місцевих органів юстиції, на кінець 2014 р. зареєстровано 61090 центральних органів громадських організацій, у 2015 році - 67911 (Політична та інша суспільна діяльність, <http://www.ukrstat.gov.ua/>). Цікавим є факт, що на 1 січня 2011р. в Україні діяло 3529 об'єднань громадян, що легалізовані Міністерством юстиції України (збільшення порівняно з 2009р. на 7,6% та з 1996р.

у 4,8 раза), з них 185 політичні партії та лише 3344 громадських організації.

Аналіз даних показує, що кількість громадських організацій постійно збільшується, і причиною цього є нескладна процедура їх реєстрації, з одного боку, і необхідність їх інтервенції в процес вирішення проблем різних соціальних груп, з іншого боку. Останнє пов'язано з більш складним процесом переходу від патерналістського підходу в суспільних відносинах, коли за радянських часів держава виконувала роль гаранта в кожній сфері життєдіяльності людини (працевлаштування, житло, освіта, медицина) до субсидіарної моделі – відповідальність за вищезазначені сфери перекладається на індивіда. Одним із головних показників зміцнення громадянського суспільства є розуміння громадянами особистої відповідальності за стан суспільного життя: у економічній, політичній та соціальній сферах.

Наступною причиною появи все більшої кількості громадських організацій є їх широкий доступ до міжнародної фінансової допомоги. Євроінтеграційні процеси в Україні вплинули на появу нових можливостей залучення ресурсів на локальному та регіональному рівні. Для стабілізації ситуації в країнах з перехідною політичною і економічною системою, європейські та міжнародні структури фінансують різноманітні проекти – освітні, здоров'язберігаючі, мистецькі, енергетичні тощо. Крім того, в Україні фінансова підтримка громадських організацій ґрунтується в основному на фінансах міжнародних донорів, і тільки невелика їх частина припадає на приватний бізнес чи державні структури.

На прикладі 2016 року можна прослідкувати наступне (див. Рис. 2): для своєї діяльності громадські організації з різних джерел отримали 6,2 млрд.грн. Основну частину становили надходження від благодійності – 3,5 млрд.грн, або 56,7% від загальної суми фінансування. Це саме донорські кошти міжнародних фондів, організацій, установ. Від членських внесків отримано 623 млн.грн, або 10%, від господарської діяльності товариств, підприємств, створених громадськими організаціями для виконання їх мети та напрямів діяльності – 468,8 млн.грн, або 7,5% [7]. Вагому частку займа-

ють фінанси за рахунок кредитів, отриманих від банків та інших фінансових установ (на рисунку зазначено їх як «з інших джерел»)

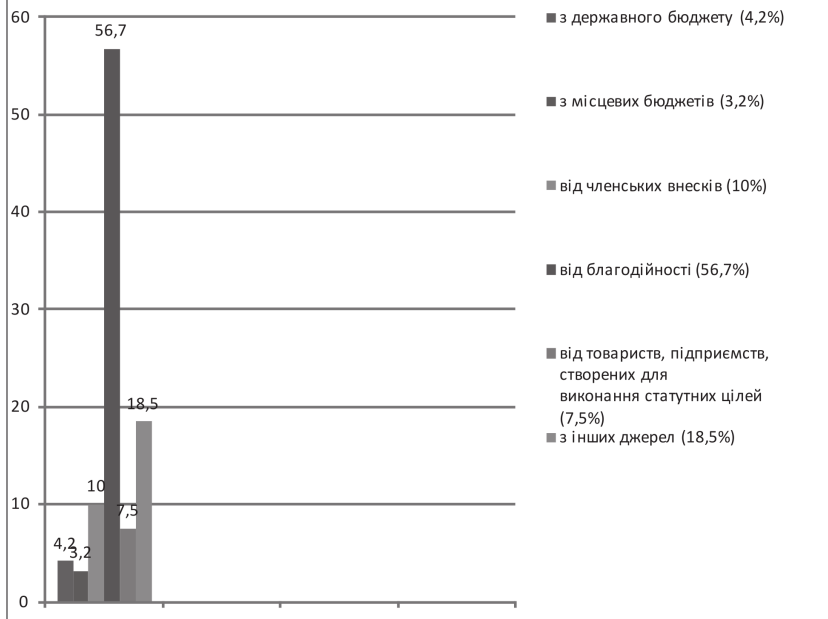

Рис. 2. Джерела фінансування діяльності громадських організацій у 2016 р. (у % до загальної суми) [7].

Причиною збільшення кількості громадських організацій є також зміна їх ролі в системі взаємодії з органами публічної влади. Беручи на себе роль суб'єкту, який вирішує ряд соціальних проблем в державі, громадські організації займають вагомe місце в процесі вирішення нагальних невідкладних проблем. Зокрема, таких як робота з різними групами населення – особами з обмеженими можливостями, малозабезпеченими громадянами, самотніми, людьми похилого віку, жертвами насилля, соціально ізольованими особами. Крім надання матеріальної допомоги, беруть на себе виконання соціально-психологічної, організаційної роботи з вищезазначеними категоріями населення. Функціонують також громадські організа-

ції, які займаються екологічними проблемами – стан забруднення води, повітря, ліквідація наслідків екологічних катастроф тощо.

У зв'язку з пауперизацією населення в Україні частина організацій намагається за рахунок донорських коштів допомогти обездоленим, зокрема, дітям, які опинилися в складних життєвих умовах, літнім людям тощо.

В Україні функціонують громадські організації, які реалізують превентивні заходи та ліквідують наслідки таких соціально негативних явищ як алкоголізм, наркоманія тощо.

Вітчизняні науковці зазначають, що організації громадянського суспільства забезпечують:

- надання якісних та економічно ефективних соціальних послуг, у тому числі таких, які не можуть забезпечити ані держава, ані комерційні організації, та переважно способом вироблення інноваційних підходів до забезпечення таких послуг;

- організацію громадян для самостійного задоволення їх інтересів без додаткових фінансових або адміністративних витрат з боку держави;

- поширення благодійництва та надання адресної та оперативної благодійної допомоги;

- соціальне лобіювання інтересів - представлення та просування інтересів різних груп населення і серед самих громадян, і в комунікації з політичними акторами;

- участь в ухваленні рішень і забезпечення таким чином більшої ефективності рішень з огляду на врахування інтересів різних соціальних груп;

- здійснення громадського контролю за владою та боротьби із корупцією [10, с. 3].

Громадські організації беруть на себе частину завдань, які раніше повністю виконувала держава. Тому дані суб'єкти намагаються виробити механізми взаємодії і співпраці з органами публічної влади. Дослідник К. Козлов зазначає, що взаємодія між державними органами та громадськими організаціями може бути чотирьох типів:

- фіскального (гранти, заробітна платня і гонорари, непряма допомога, натуральна допомога);

- регулятивного (встановлення стандартів);
- надання послуг (обмін інформацією, зверненнями, консультування, координація і планування, контракти і спільні дії);
- політичного (представництво інтересів та проведення кампаній) [5, с. 328].

На сьогодні важливою проблемою різних соціальних груп є наявність значної кількості соціальних проблем (вирішення яких належить до компетенції органів публічної влади), які, проте, не можуть бути самостійно вирішені органами місцевого самоврядування чи органами державної влади з цілої низки причин, а саме: відсутності достатньої кількості бюджетних коштів, необхідного кадрового потенціалу, гостроти проблеми, наявності таких факторів як політична нестабільність, корупція, що також посередньо призвели до виникнення проблеми.

Тому для мінімізації значної кількості соціальних проблем органам публічної влади доводиться шукати нові підходи, інструменти та нові ресурси.

Одним із таких інструментів може бути механізм соціального партнерства, коли до вирішення місцевої соціальної проблеми залучаються громадські організації із своїми власними ресурсами [6, с. 413].

Науковець В. Артеменко зазначає, що широка співпраця органами влади з громадськими організаціями є наслідком цілком об'єктивних причин.

По-перше: широка децентралізація державної влади призводить до значного розширення повноважень органів місцевого самоврядування, що потребує додаткових кадрових та бюджетних ресурсів.

По-друге: ряд послуг, що надаються місцевими органами влади, досить вузько сфокусовані на окремі групи мешканців, тому реалізація цих послуг за участю організацій, що представляють інтереси цих груп чи безпосередньо складаються із осіб, що належать до них, може бути значно ефективнішою та дешевшою у разі надання послуг не напряму місцевою владою, а через вказані організації [1, с. 53].

Безсумнівно, існування і функціонування громадських організацій є необхідним і важливим в українському соціумі. Вони знижують рівень соціальної напруги, заспокоюють нагальні потреби і

вирішують ряд нагальних проблем за допомогою втілення в життя різноманітних дій і виконання певних функцій. Наковці О. Аверіна, М. Калініченко вказують, що до основних функцій громадських організацій у соціальній сфері, належать такі як:

1) сервісна функція. Відомо, що громадські організації є подібними від соціальних інституцій і покликані задовольняти певні специфічні потреби суспільства. При цьому, користь громадське об'єднання буде приносити тоді, коли воно буде скорочувати необхідний для громадян час, що звертаються до нього по допомогу. Це означає, що людина, яка звернулася до громадської організації, отримує від неї якісну і вчасну послугу, а не буде витратити задарма свій час під час перебування в організації, як це часто буває з державними установами;

2) інформативна функція. Вона має подвійне спрямування, оскільки, з одного боку, громадські організації надають інформацію у вигляді консультацій, зустрічей, інформаційних акцій для певних категорій населення, а з другого, інформують населення про досягнення або проблеми соціокультурного життя, наприклад, через соціальну рекламу;

3) організаційна функція, яка полягає в об'єднанні, консолідації громадян задля досягнення певних цілей. Також об'єднання громадян займаються розробкою та реалізацією проектів соціального розвитку. Ефективність організаційних можливостей недержавних організацій залежить від налагодження соціального партнерства з органами публічної влади та комерційними підприємствами, що буде забезпечувати юридичний супровід та матеріальну підтримку діяльності громадських організацій;

4) представницька функція. Громадські організації виявляють загальні інтереси різноманітних верств населення, орієнтують органи публічної влади на врахування цих інтересів під час розробки соціальної і культурної політики. Саме соціальне лобіювання громадських інтересів в різних інституціях є показником ефективності представницької функції.;

5) ідеологічна функція. Громадські організації активно формують громадську думку різних верств суспільства з приводу політич-

ного, економічного і соціокультурного життя. Вони забезпечують розповсюдження певного світорозуміння та впливають на формування ставлення людей до різних ситуацій;

б) просвітницька функція, що полягає в ознайомленні широкого загалу зі світовими та національними досягненнями науки, культури та мистецтва. Ефективність культурно–просвітницької діяльності на рівні громадських організацій залежить від залучення кваліфікованих співробітників, а також від матеріальної допомоги благодійників, отримання фінансової підтримки тощо [2, с. 303-304].

З вищезазначеного можна зробити висновок, що конструктивним шляхом співпраці і доцільним елементом в процесі налагодження заємодії третього сектору і органів влади є ґрунтовна підготовка фахівців громадських організацій у конкретній сфері/висока компетентність кадрів.

Останнім часом соціальні проблеми можуть змінювати свій характер, і трансформуватися з регіональної в глобальну, зачіпаючи інтереси значної частини людства. Так, демографічні, екологічні, техногенні, продовольчі, енергетичні та інші проблеми в даний час набувають глобального характеру і їх вирішення вимагає участі більшості держав. Соціальні проблеми можуть торкатися інтересів окремих або декількох соціальних систем. Наприклад, соціальні кризи, що розповсюджуються на окремі країни, національно-етнічні спільноти, асоціації, угруповання. Проблеми можуть розповсюджуватися на ті або інші сфери, групи людей або осіб, а також охоплювати соціально-економічну, соціально-політичну, духовну або власне соціальну сфери життєдіяльності людей. Тому, можна прослідкувати й адаптаційні зміни в українських правових нормах. Зокрема, в новій редакції Закону «Про громадські об'єднання» в статті 19 вказується, що громадське об'єднання, зареєстроване в установленому законом порядку, може мати всеукраїнський статус за наявності у нього відокремлених підрозділів у більшості адміністративно-територіальних одиниць. Крім того, громадські об'єднання можуть здійснювати співробітництво з іноземними неурядовими організаціями та міжнародними урядовими організаціями з дотриманням законів України та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [4].

В даному контекст доцільно зазначити, що Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року N 2460-XII, який втратив чинність на підставі Закону N 4572-VI (4572-17) від 22.03.2012 р., містив норми, які застаріли і не відповідали сучасним умовам в країні. Так, у 2008 році Європейський Суд із прав людини визнав Закон України «Про об'єднання громадян» таким, що не відповідає Конвенції про захист прав людини і основних свобод та не є демократичним (дана інформація міститься в Рішенні Європейського Суду в справі «Корецький та інші проти України» від 3 квітня 2008 р.) [11]. Суд визначив положення Закону України «Про об'єднання громадян», зокрема, щодо реєстрації об'єднань, їх територіальних статусів, обмеження господарської діяльності такими, що необґрунтовано обмежують право на свободу об'єднання [10, с. 34.]. Суд вважає, що положення Закону України «Про об'єднання громадян», які регулюють реєстрацію об'єднань громадян, є занадто розмитими, щоб бути достатньо «передбачуваним» для зацікавлених осіб, та надають державним органам занадто широкі межі розсуду у вирішенні питання, чи може певне об'єднання бути зареєстрованим [11].

Важливим шляхом вирішення проблем, які виникають в процесі співпраці досліджуваних суб'єктів є впровадження конструктивних правових норм. В новому Законі «Про громадські об'єднання» з'явилася стаття про засади взаємодії громадських об'єднань з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, а також вказується, що громадські об'єднання зі статусом юридичної особи мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів відповідно до закону [4]. Останнє положення є яскравим прикладом імплементації європейських правових норм, оскільки громадські організації в країнах ЄС мають вагому підтримку з бюджетів різних рівнів (місцевого, державного).

Особливістю громадських організацій в Україні, на відміну від закордонних, є те, що вони не ставлять перед собою завдання виконувати економічні функції в соціальній сфері. Вони будують свою діяльність не на принципах господарювання, а на виконанні благодійницьких функцій. Пошук і залучення безповоротної фі-

нансової допомоги домінує у функціях управлінців громадських організацій.

Наступним шляхом ефективної взаємодії є конструктивна співпраця. В європейських країнах поширена практика співпраці органів публічної влади з громадськими організаціями на підставі підписання документу про співпрацю або контракту. Зазвичай оголошується конкурс, і організація, яка виборола право на надання конкретної послуги чи на реалізацію соціального обслуговування, реалізує свою діяльність згідно з встановленими умовами і порядком надання допомоги. Дана форма співпраці гарантує сталу фінансову підтримку організації, а зі свого боку, органи публічної влади контролюють виконання покладеної на громадську організацію функції

Висновки. Співпраця органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства – громадськими організаціями, допомагає набагато ефективніше вирішувати проблеми індивіда, соціальної групи, держави. Головною метою такої співпраці є оцінка традиційного підходу до вирішення нагальних проблем та застосування інноваційного підходу, а також безпосереднє залучення представників різних цільових груп до пошуку шляхів вирішення проблем.

В Україні громадські організації мають типові проблеми, пов'язані із їх функціонуванням і ефективною діяльністю. По-перше, недостатня кількість ресурсів – матеріальних, фінансових, по-друге – низький рівень співпраці з органами публічної влади, по-третє – необхідність підвищення кваліфікації членів організацій. Варто підкреслити, що високий загальний рівень корупції в різних сферах суспільного життя, в державних установах в Україні також негативно впливає на діяльність громадських організацій; оскільки недержавні організації можуть бути використані політичними партіями, бізнес-групами, окремими державними чиновниками та політиками для досягнення своїх особистих цілей, використовуючи «чорний піар».

Органи публічної влади і інститути громадянського суспільства мають спільну ціль – реалізовувати діяльність, що спрямована на забезпечення більш повного задоволення соціально-побутових, культурних та інших потреб населення, покращення умов його життя. Громадські організації забезпечують виконання певної частини завдань на різних

рівнях, за допомогою такого інструменту як громадський контроль - сприяють кращій роботі відповідних установ, організацій, служб, виступають з ініціативами впровадження змін, беруть участь у прийнятті рішень, і що важливо й доцільно, члени громадських організацій також повинні залучатися та брати активну участь у їх виконанні.

Стаття надійшла до редакції: 21.07.2018

**FEASIBILITY AND NECESSITY
OF THE COOPERATION OF CIVIC ORGANIZATION
WITH PUBLIC AUTHORITIES IN UKRAINE**

Svitlana Lizakowska, candidate of public administration, docent,
lecture in Polish Naval Academy, Gdynia, Poland

~~~~~
In the period of the transformation changes in various spheres in Ukraine (political, social, economic) civic organizations are active actor in the system of social relations. They are the basis power in the process of the development of civil society.

According to sociological research, the level of citizen's trust to them is constantly increasing, in comparison with political parties. Civic organization is a self-governing association of people who want to reach public benefit. The activities of such organizations promote the unity of society, which, in turn, reduces the social tension in the country, calms the diverse needs of the population. In addition, non-government organization acts as a partner of public authorities and an actor in the system of state-government relations, which assumes a part of the tasks in the social sphere.

Constructive way of cooperation and expedient elements in the process of establishing interaction between the third sector and authorities is the wide preparation of specialists of civic organizations in a specific field/high competence of the personnel.

The main objective of such cooperation is assess the traditional approach to solving problems and to apply an innovative approach, and the direct involvement of representatives of different target groups in finding solutions to problems.

In Ukraine, civic organizations have typical problems related with their functioning and effective activity. Firstly, the insufficient amount of resources (material and financial), and secondly, the low level of cooperation with public authorities, and thirdly, the need to improve the qualifications of members of organizations. It should be emphasized that the high general level of corruption in various spheres of public life, in public institutions in Ukraine also negatively affects the activities of civic organizations; because non-government organizations can be used by political parties, business groups, and individual government officials.

Cooperation of public authorities with civil society institutes - public organizations, helps to solve more effectively the problems of an individual, a social group, a state.

Keywords: *activity of public organizations, public activity, public authorities, civil society.*

References

1. Artemenko, V. (Ed.). (2007). *Formy ta metody zaluchennia hromadskosti* [Forms and Methods of Public Involvement]. Kyiv: Vyd-vo Lesta [in Ukrainian].
2. Bekh, V., Nesterenko G. (Ed.). (2011). *Hromadski orhanizatsii u dyskursi demokratyzatsii suspilstva* [Public Organizations in the Discourse of Democratization of Society]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
3. Dubych, K. (2017). *Uchast hromadskykh orhanizatsii v publichnomu upravlinni systemoiu sotsialnykh posluh* [Participation of Public Organizations in Public Management by System of Social Services]. *Derzhavno-upravlinski studii – State and Management Studies*, 2 [in Ukrainian].
4. *Zakon Ukrainy «Pro gromadski objednania»* [Law of Ukraine «About Public Associations»]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> [in Ukrainian].
5. Kozlov, K. (2008). *Sotsialna vzaiemodiia orhaniv vlady i hromadskykh orhanizatsii* [Social Interaction of Authorities and Civic Organizations]. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia - The Theory and Practice of Public Administration*, 2, 21 [in Ukrainian].
6. Melnyk, V. (2014). *Vyznachennia rivnia vprovadzhennia innovatsii*

u vitchyznianomu mistsevomu samovriaduvanni [Determination of the Level of Implementation of Innovations in Local Government]. Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia – Scientific Bulletin of Academy of Municipal Management, 1 [in Ukrainian].

7. Statystychnyi biuleten. Diialnist hromadskykh orhanizatsii u 2016 rotsi. (2017). [Statistical bulletin. Activities of NGOs in 2016]. Kyiv. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_go_2017.pdf [in Ukrainian].

8. Statystychnyi biuleten. Rezultaty diialnosti hromadskykh orhanizatsii u 2017 rotsi. (2018). [Statistical bulletin. Results of NGO activities in 2017]. Kyiv. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2018/06/98.pdf> [in Ukrainian].

9. Yablonskyi, V., Balakirieva, O., Bielska, T. (2016). Rozvytok hromadianskoho suspilstva Ukrainy v umovakh vnutrishnikh i zovnishnikh vyklykiv [Development of Civil Society of Ukraine in Conditions of Internal and External Challenges]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

10. Yermolaiev, A., Horielov, D., Korniiievskiy O. (Ed.). (2012). Pro stan rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini: analit. dop. [About the State of Development of Civil Society in Ukraine]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

11. Yevropeyskyi Sud z prav liudyny. (2008). Piata sektsiia. Rishennia. Sprava «Koretskyi ta inshi proty Ukrainy» [European Court of Human Rights. Fifth Section. Decision. The case «Koretsky and others v. Ukraine»]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_446/page. [in Ukrainian].

Received: 21.07.2018

Відомості про автора / Information about the Author

Лізаковська Світлана Володимирівна: Військово-морська академія ім. Героїв Вестерплатте, вул. Шмідовіча 69, Гдиня, 81-103, Польща.

Svitlana Lizakowska: Polish Naval Academy, str. Inzyniera Jana Śmidowicza 69, Gdynia, 81-103, Poland.

ORCID.ORG/0000-0002-1524-2673

E-mail: svema84@mail.ru